

آداب و رسوم عزاداری اربعین در عراق امروز

فرج الخطاب ۱

ترجمه: محمد مهدی رضایی

چکیده

در مراسم اربعین هر سال، شهر کربلا شاهد همبستگی و یکپارچگی اجتماعی میلیون‌ها عزادار حسینی از سراسر دنیاست. شهادت امام حسین علیه السلام و اصحابش در روز عاشورا، با دگرگون کردن شکل و حقیقت سوگواری‌های مسلمانان، حرکت و جهت خاص و متعالی به آن بخشید. بالینکه اسلام، گریه و ناله و فریاد بیش از حد در عزاداری را مکروه دانسته، اظهار غم و ماتم در عزای سیدالشهدا علیه السلام را امری ممدوح شمرده که پاداش خداوند را در پی دارد.

پیاده‌روی در مراسم اربعین، یک سنت دینی همراه با آموزه‌های فراوان شیعی است که در دوران حکومت حزب بعث، با چالش و درگیری همراه بود. این پیاده‌روی معنوی از سه مسیر که راه نجف به کربلا به سبب ابعاد معنوی و تاریخی نهفته در آن، متمایز از دیگر مسیرهاست. دسته‌ها و کاروان‌های خدمتگزار و «هوسه‌خوانی» قبایل عرب جنوب عراق در این مسیر از نکات ویژه این پیاده‌روی معنوی است.

آیین عزاداری اربعین در کربلا از روز پانزدهم ماه صفر آغاز می‌شود که مقاله حاضر، شرحی مختصر از این آیین‌های منحصر به فرد ارائه کرده است.

واژگان کلیدی: اربعین، کربلا، عزاداری، پیاده‌روی، امام حسین علیه السلام.

مراسم‌های عزاداری‌ای که به مناسبت عاشورا و زیارت اربعین برای زنده نگاه داشتن واقعه شهادت امام حسین علیه السلام و ۷۲ تن از یاران و اهل بیت‌شان در میدان حماسه کربلا در سال ۶۱ هجری (۶۸۰ میلادی) برگزار می‌شود، از جمله آیین‌های ویژه و منحصر به فردی است که شیعیان عراق تا به امروز آن را انجام داده و به آن پای‌بند بوده‌اند.

حرم و مرقد نورانی امام حسین علیه السلام در شهر کربلا (۱۰۵ کیلومتری جنوب غربی بغداد) نقشی اساسی در پیدایش این آداب و تحول و تکامل آن داشته است. افزون بر این که شهر کربلا در چشم شیعیان و به‌ویژه شیعیان عراق، مرکز یک واقعه بزرگ تاریخی و روحانی است و مکانی مقدس و مهم برای زیارت‌های شیعه به شمار می‌آید، موقعیتی بی‌بدیل در به یاد آوردن فاجعه کربلا و زنده کردن و سازگار نمودن ظاهری و باطنی افراد با حوادث آن واقعه دارد. هر سال میلیون‌ها نفر از شیعیان عراق، مراسم عزاداری عاشورا و اربعین را به صورت جمعی و در دسته‌های بزرگ عزا برگزار می‌کنند و آن دو روز بزرگ تاریخی را در کربلا جان تازه و دوباره می‌بخشند.

منظور از «مراسم اربعین» در این بحث، همه کارها و فعالیت‌هایی است که به مناسبت روز اربعین و یادبود شهادت امام حسین علیه السلام در کربلا، یعنی روز بیستم ماه صفر، دومین ماه در تقویم اسلامی، انجام می‌گیرد. از مهم‌ترین و بارزترین این اعمال، پیاده‌روی برای زیارت قبر امام حسین علیه السلام است که زائران، به صورت فردی و گروهی، معمولاً از خانه‌های خود و نیز از دیگر مبادی، با پای پیاده به راه می‌افتند و خود را در روز اربعین به کربلای مقدس

می‌رسانند. علاوه بر رسم پیاده‌روی، آداب و اعمال دیگری همچون زیارت امام حسین علیه السلام در روز اربعین و به راه افتادن دسته‌های بزرگ سینه‌زنی و زنجیرزنی نزدیک قبر سیدالشهدا علیه السلام نیز در این روز صورت می‌گیرد.

آنچه مراسم اربعین را از دیگر مراسم‌های مذهبی شیعه متمایز می‌سازد، بروز حالت همبستگی و یکپارچگی اجتماعی، به شکل روشن در طول برگزاری این مراسم است و مردم به دلخواه خود، خانه و خوراک و پوشاک و همه امکانات خود را برای عزاداران و شرکت‌کنندگان در مراسم هزینه می‌کنند و در این راه، از کوچک‌ترین خدمتی دریغ نمی‌ورزند.

مفهوم «رسم عزاداری»

اهمیت رسوم عزاداری اساساً در این است که یک عمل طبیعی را در انسان به نمایش می‌گذارد؛ چون عکس‌العملی عادی و غریزی در وجود اوست و جزئی از ساختار روحی-روانی او را تشکیل می‌دهد. عزا و ماتم معمولاً به صورت غم و اندوه در فقدان چیزی یا شخصی که با انسان رابطه قوی و خاص داشته، بروز می‌یابد. بنابراین فقدان و نبودن، عنصر اصلی عزاداری است و اگر نباشد، سوگواری و مانند آن امکان نمی‌یابد. این فقدان و از دست دادن، معمولاً با احساساتی آمیخته به اندوه همراه است که نسبت به جایگاه آنچه از دست رفته و نیز بر حسب گنجایش روحی فرد، متفاوت می‌باشد.

غزالی (۴۵۰-۵۰۵ق) در دائرة المعارف دینی خود به نام «احیاء علوم الدین» بخش بزرگی را به این موضوع اختصاص داده است. به باور او مرگ فقط یک تغییر حالت است و سفری است که گذشتگان زودتر انجام داده و به مقصد رسیده‌اند. بنابراین برداشت، انسان نباید در مرگ دوستان و عزیزانش اندوه بسیار نشان دهد؛ چون خود به زودی به آنها ملحق می‌گردد. مشارکت در تشییع جنازه و مراسم عزا، باید شخص را به تفکر در مرگ و آمادگی روبه‌رو شدن با آن وادار کند.^۲

سوگواری و عزاداری برای اموات در اسلام، بیش از آن که جنبه فردی و تخلیه روحی-روانی داشته باشد، حالتی است ارزشمند که پایه‌های روابط اجتماعی را در امت اسلامی محکم‌تر می‌سازد و با مشارکت مسلمانان در مراسم عزا و تشییع جنازه و نماز گزاردن بر آن

و دعا کردن در حق میت و به خاک سپردن او، وحدت و همبستگی روحی و اجتماعی در آنها به شدت تقویت می‌شود و جایگاه ایشان را به سطح بالایی از توانمندی و قدرت ارتقا می‌بخشد.

میان مراسم‌های عزاداری مسلمانان، چه شیعه و چه سنی، در پیش از واقعه کربلا و پس از آن تفاوت چشم‌گیر وجود دارد. شهادت امام حسین علیه السلام و اصحابش در روز عاشورا، شکل و حقیقت سوگواری‌های مسلمین را دگرگون ساخت و به آن حرکت و جهت خاص و متعالی بخشید. از امام جعفر صادق علیه السلام نقل شده است: «گریه و ناله در هر مسئله‌ای به جز در آنچه به شهادت حسین بن علی علیه السلام مربوط می‌شود، برای بنده مکروه و ناپسند است، اما شخص در گریه بر سیدالشهدا، پاداش دارد».^۳

این روایت برای عزاداری امام حسین علیه السلام حالتی استثنایی تصویر کرده و میان آن و دیگر انواع سوگواری تفاوت‌های بسیار نهاده است. اگرچه شیوه‌های عزاداری در اسلام قید و بندهایی خورده و گریه و ناله و فریاد بیش از حد، مکروه دانسته شده، اما در اظهار غم و ماتم در عزای حسین بن علی علیه السلام این مسئله نه تنها منع نشده که انجام آن، شخص را در مسیر اجر و پاداش الهی قرار می‌دهد. از این رو، در روایت ائمه شیعه علیهم السلام بر اقامه عزای امام حسین علیه السلام در مواقع مختلف تأکید و اصرار شده که شاعران و مرثیه‌سرایان، اندوه و گریه‌شوندگان را برانگیزند و افراد با خانواده‌های خود در سوگواری‌های حسینی شرکت نمایند.^۴ پس نشانه‌ها و مظاهر عزای امام حسین علیه السلام تنها یک تعامل احساسی با واقعه کربلا و یا فعالیتی سیاسی و چالش با نظام‌های جابر و ستمگر نیست؛ بلکه یک حرکت و کار اعتقادی است که توش و توان خود را از درون یک مرکز دینی می‌گیرد؛ مرکزی که آداب و رسوم عزاداری، در تحکیم پایه‌های آن و نشر تعالیمش، عنصر اساسی به شمار می‌آید.

زیارت اربعین

زیارت اربعین عبارت است از زیارت مرقد مطهر امام حسین علیه السلام در روز بیستم ماه صفر؛ یعنی پس از گذشت چهل روز از شهادت امام حسین علیه السلام. شیعیان عراق، روز اربعین را «روز برگرداندن سر مقدس» می‌نامند؛ به این دلیل که سر امام حسین علیه السلام در چنین روزی به کربلا بازگردانده شد و چهل روز پس از شهادت امام به بدن مطهر ایشان ملحق گردید. در

بزرگداشت‌های شیعه، پس از روز عاشورا، روز اربعین مقام دوم را داراست و مشارکت مردمی در این روز، بسیار گسترده است و جمعیتی انبوه از شیعیان عراق و دیگر اماکن، با پای پیاده و به شوق زیارت مرقد امام حسین علیه السلام و تبرک جستن به آن، راهی کربلا می‌شوند. این سفر زیارتی، چندین روز و گاه چندین هفته را دربرمی‌گیرد و در اثنای آن، مراسم‌های گوناگون و خاصی برگزار می‌شود.

زیارت اربعین شیعیان عراق، در دهه‌های اخیر (دوره حاکمیت ظالمانه صدام حسین) با چالش و درگیری بانظام بعث در عراق توأم بوده است. آنچه باعث شد مراسم روز اربعین به همراه دیگر یادبودهای شیعی، ممنوع گردد، ممنوعیت آداب عزاداری، از جمله پیاده‌روی روز اربعین برای زیارت امام حسین علیه السلام بود که در مقابله و مبارزه زائران با حاکمیت عراق و منع رفت و آمدها نقشی اساسی داشت و باعث شد تا میان زائران و نیروهای امنیتی تنش‌ها و کشمکش‌هایی به وجود آید و نهایتاً به درگیری‌های مسلحانه ۱۹۷۷ در نزدیکی کربلا منجر شود. در نتیجه، مراسم پیاده‌روی روز اربعین، جدا از یک سنت دینی صرف، به حرکتی آکنده از مفاهیم

مراسم پیاده‌روی روز اربعین، جدا از یک سنت دینی صرف، به حرکتی آکنده از مفاهیم و آموزه‌هایی چون مقاومت و مبارزه شیعی علیه تحکرات حکومت عراق، در جهت هویت‌افزایی و گسترش فعالیت‌های دینی آنان تبدیل گردید.

و آموزه‌هایی چون مقاومت و مبارزه شیعی علیه تحکرات حکومت بعث عراق، در جهت هویت‌افزایی و گسترش فعالیت‌های دینی آنان تبدیل گردید.

یک تجربه ناب

پیاده‌روی، یکی از نشانه‌های بارز مراسم عزاداری روز اربعین است؛ یک تلاش به ظاهر بدنی، اما در واقع معنوی و روحانی که از خلال آن، شخص خود را هم از لحاظ روحی

پیاده‌روی زیارت اربعین، این امکان را برای زائران فراهم می‌آورد که اعمال و حرکات بدنی را برای رسیدن به هدف اصلی یعنی طهارت روحی به کار گیرند؛ چیزی که غالباً از مهم‌ترین نتایج مورد نظر در سفر زیارتی آن روز بزرگ است.

و هم از جهت بدنی و ظاهری، با حقیقت عزاداری برای امام حسین علیه السلام تطابق می‌دهد. زیارت مرقد سیدالشهدا، بخشی از یک سفر مقدس است که زائر دوست می‌دارد آن را بدون استفاده از وسایل نقلیه معمول انجام دهد؛ زیرا کمک گرفتن از این ابزار، عزادار را به طور کلی از دنیای معمولی و روزمره‌اش جدا نمی‌کند. به خصوص اگر توجه کنیم که کناره گرفتن از دنیای پیرامون روزمره، یکی از مراحل است که می‌توان از خلال آن، به فضای حقیقی و اصیل سوگواری وارد شد.

پیاده‌روی زیارت اربعین، این امکان را برای زائران فراهم می‌آورد که اعمال و حرکات بدنی را برای رسیدن به هدف اصلی یعنی طهارت روحی به کار گیرند؛ چیزی که غالباً از مهم‌ترین نتایج مورد نظر در سفر زیارتی آن روز بزرگ است. بدن زائر، در اثنای این مرحله و پس از آن، رو به ضعف و سستی می‌نهد و به راحتی برای تعالی روحی و تقویت بعد معنوی، رام و آرام می‌گردد و دست‌رغبت‌ها و شهوات سرکش که غالباً برای بروز خود به بدنی قوی نیاز دارند، از سر او کوتاه می‌شود. بدین ترتیب، طهارت روح که عزادار در طول پیاده‌روی خود به سوی کربلا با آن انس گرفته، یکی از نشانه‌های بارز در سفر او به شمار می‌آید و چه بسا این حالت تطهیر و پاکی تا مدت‌ها پس از این مرحله سلوک، در او باقی می‌ماند و در تمام فعالیت‌های روزانه او آثار خود را نشان می‌دهد. پیاده‌روی روز اربعین، همچنین تجربه‌های معرفتی و شناختی جدیدی را برای شخص به ارمغان می‌آورد. وی در طول سفر، دنیا‌های جدیدی را کشف می‌کند و سرزمین‌های نوی را می‌بیند و با افراد و شخصیت‌های تازه‌ای آشنا می‌شود. در واقع شخص در این مرحله از عزاداری، هم محیط پیرامون خود را از چشم‌اندازی دیگر می‌نگرد و هم در تطابق و سازگاری با دنیای متفاوت بیرون از خود، به نوعی خودیابی و کشف دوباره خویش دست می‌یابد.

با این که پیاده‌روی به سوی کربلا، از سه راه اصلی: نجف - کربلا، حله - کربلا و بغداد - کربلا صورت می‌گیرد، اما راه نجف - کربلا به جهت اهمیتی که دارد و ابعاد معنوی و تاریخی‌ای که در آن نهفته، متمایز از دیگر مسیرهاست؛ زیرا زیارت مرقد علی بن ابی طالب علیه السلام در نجف، از سوی زائران پیاده، بُعدی نمادین و معنوی به حرکت آنان می‌بخشد و آنها را در اتمام سفر مقدسشان به کربلا راغب‌تر می‌کند.

تا کربلا

دو ساعت گذشته از ظهر، با گروه‌های متعدد راهپیمایان، از مرقد امام علی علیه السلام به راه می‌افتیم و پس از عبور از کنار قبرستان «وادی السلام» (بزرگ‌ترین مقبره شیعیان در جهان) به جاده کربلا می‌رسیم. هزاران نفر از پیادگان، در حالی که پرچم‌های سبز حسینی در دست دارند، به سرعت به راه خود ادامه می‌دهند. بعضی پرچم‌داران مصرّند که پرچم‌ها را به ضریح امام علی علیه السلام متبرک کنند و با کسب حالت تقدس و پاکی، در سفر پیش روی خود، از آن فیض گیرند. پیادگان حسینی با شتاب و در حالی که پرچم‌های سبز در دست دارند، راه می‌پیمایند.

یکی از پدیده‌های جالب و در عین حال پرمعنا و مفهوم، وجود گروه‌های مختلف خدمت‌رسانی است که در طول راه، به پیادگان خدمات گوناگون ارائه می‌دهند. یکی از این خدمات، دعوت زائران به توقف و استراحت و در اختیار گذاردن اتاق و خانه برای بیتوته آنهاست. نزدیک غروب، تعدادی از نیکوکاران را دیدیم که در میان راه ایستاده بودند و زائران را به توقف و گذراندن شب در کاروان‌های خویش دعوت می‌کردند. عده‌ای نیز به اصرار و التماس از پیادگان می‌خواستند به منازل ایشان وارد شوند تا به بهترین شکل از آنها پذیرایی شود.

دسته‌ها و کاروان‌های خدمت‌گزار، بر حسب خدمتی که ارائه می‌دهند، گوناگون و متفاوتند. بیشتر آنها کارشان پذیرایی از زائران و برطرف کردن تشنگی و گرسنگی آنهاست که در طول روز یکسره و بدون توقف ادامه دارد. معمولاً فعالیت گروه‌ها و جماعت‌های نزدیک به هم، با هم تنظیم و هماهنگ شده است، تا کارها تکراری نشود و نوع و وقت ارائه عده‌های غذایی رعایت گردد و خدمات به بهترین صورت تقدیم زائران شود. همچنین، در طول روز، عده‌ای طبق‌ها و سینی‌های غذا را روی سر می‌گیرند و آنها را میان پیادگانی که تمایلی به توقف ندارند، توزیع می‌کنند. از جمله دیگر خدمات در راه کربلا، که نشان می‌دهد خادمان حسینی از هیچ نیازی غفلت نکرده‌اند، این است که عده‌ای تلفن‌های همراه زائران را به صورت مجانی شارژ می‌کنند و خدمات پزشکی و بعضی درمان‌های طبیعی و

ماساژ دادن دست و پای خسته پیادگان و جز این از دیگر خدماتی است که به زائران ارائه می‌شود و، هر بیننده‌ای را به شوق و شگفتی و تحسین وامی‌دارد.

در گوشه‌ای دیگر، حدود ده نفر از زنان عرب در کنار تنورهای گلین ایستاده‌اند و مشغول پخت نان هستند. بوی نان تازه، زائران خسته و گرسنه را متوجه این قسمت می‌کند. بعضی از این زنان، از حدود ده روز پیش‌تر در این مکان حاضر شده و پخت نان را آغاز کرده‌اند.

دسته‌های زوار، معمولاً پلاکاردهایی در دست دارند که نام خاص دسته‌ها، یا نام شخصیت‌های مشهور شیعه همچون خطبا و مرثیه‌خوانان امام حسین علیه السلام روی آنها نوشته شده است.

عده‌ای دیگر از پیادگان، شعارهایی را بر کیف و چمدان خود، یا روی لباس‌هایشان حک کرده‌اند که نشان از پیشینه تشیع آنها دارد و نیز بیان‌گر سفر روحانی آنها به سوی کربلای مقدس است. در دست بعضی از ایشان، پرچم کشور عراق را نیز می‌توان دید و گاه پرچم کشور بحرین نیز در دست عده‌ای دیده می‌شود که اشاره‌ای است به حمایت از شیعیان بحرین در حرکت‌های اعتراضی آنها علیه حاکمان بحرین؛ حرکت انقلابی‌ای که در آغاز سال ۲۰۱۱ به وقوع پیوست و نمونه آن در کشورهای دیگری چون تونس و مصر نیز رخ داد و «بیداری اسلامی» یا «بهار عربی» نام گرفت.

راه کربلا، در این روزها، به جشنواره‌ای از نمادها و نشانه‌هایی تبدیل شده است که افکار و اندیشه‌ها و خواسته‌های عزاداران را به نمایش می‌گذارد.

یکی از پدیده‌های جالب و در عین حال پرمعنا و مفهومی، وجود گروه‌های مختلف خدمت‌رسانی است که در طول راه، به پیادگان خدمات گوناگون ارائه می‌دهند. یکی از این خدمات، دعوت زائران به توقف و استراحت و در اختیارگذاشتن اتاق و خانه برای بیتوته آنهاست.

هوسه

در یک طرف جاده، ده‌ها تن دایره‌وار ایستاده‌اند و در میان این جمع، یکی در حال خواندن «هوسات» است. «هوسه» به قصاید ویژه قبایل عربی جنوب عراق و فرات اوسط گفته می‌شود که ارزش‌هایی همچون قهرمانی و شجاعت و خصوصیات والای قبیله یا یکی از افراد آن را بیان می‌کند. غالباً از این گونه اشعار در اثنای جنگ‌ها و مرثیه‌سرایی برای یکی از افراد قبیله، یا برای برانگیختن عزم و همت مردان جهت انجام کارهای سخت و بزرگ استفاده می‌شود.

هنوز شاعر به پایان قصیده خود نرسیده که جماعت اطرافش دم می‌گیرند و یک بیت از آن قصیده را همراه با حرکات موزون و حرکت دایره‌وار تکرار می‌کنند. خواندن هوسه را سه تن از شاعران پی می‌گیرند و شرکت کنندگان که علاوه بر تعدادی افراد سالخورده، اکثراً از جوانان هستند، حلقه‌وار می‌گردند و حرکات خاص انجام می‌دهند.

هوسه یک فعالیت فرهنگی است که ریشه در باورها و پیشینه عشایری و محلی شیعه دارد. شیعیان از این رسم در مراسم عاشورا و اربعین استفاده می‌کنند و آن را در تعامل و اثرگذاری متقابل با آنچه در واقع یک امر دینی و اعتقادی است، به سطحی بالاتر ارتقا می‌دهند. این تعامل باعث می‌شود که یک آیین خاص قبیله‌ای و محلی در پیوند با اعمال دینی و عبادی، به صورت یک فرهنگ ماندگار شود و از سوی دیگر، یک رسم دینی، شکل و بسیاری از مفاهیم خود را از خلال تعامل با آداب اجتماعی زائران دریافت نماید و در نتیجه، از بروز و بیان عمیق‌تری برخوردار شود و زائران و عزاداران، آن را به چشم مقبولیت و محبوبیت بیشتر بنگرند و بپذیرند.

وعده‌گاه

آیین عزاداری روز اربعین در شهر کربلا، از پنج روز مانده به بیستم ماه صفر آغاز می‌شود. کاروان‌ها و دسته‌های بزرگ سوگواری اباعبدالله علیه السلام از جاهای مختلف خود را به این شهر می‌رسانند. نخستین کاروان ماتم، کاروان شبیه‌خوانان و تعزیه‌گردانان است که وارد کربلا می‌شود. پس از آنها دسته‌های سینه‌زنی و زنجیرزنی از شهرهای عراق به سوی کربلا روانه می‌شوند و از ۱۷ صفر تا روز اربعین، از صبحگاه تا پاسی از شب به سینه‌زنی و زنجیرزنی

و عزاداری می‌پردازند. مراسم اصلی روز اربعین، دو ساعت گذشته از ظهر آغاز می‌شود. زائران به صورت دسته‌های منظم عزادار، نزدیک در ورودی مرقد امام حسین علیه السلام می‌ایستند و در حالی که بر سینه‌های خود می‌کوبند، یکی از مرثیه‌های حسینی را می‌خوانند و تکرار می‌کنند، و در پایان سینه‌زنی، دست‌ها را به نشانه سلام و تحیت به امام حسین علیه السلام، به سوی ضریح بالا می‌برند. آن‌گاه زائران وارد زیارتگاه می‌شوند و گرداگرد ضریح می‌گردند و نماز زیارت به جای می‌آورند و دعاهای مخصوص زیارت اربعین را می‌خوانند. همانند آنچه در زیارت عاشورا وجود دارد.

کتاب‌ها و ادبیات شیعی درباره زیارت اربعین و کیفیت انجام آن، شرح و توصیف‌های دقیق ارائه داده است. غسل و تطهیر بدن، آمادگی روحی، حرکت به سوی ضریح، چگونگی تعامل با دیگر زائران، چگونگی نماز و خواندن دعاها و نزدیک شدن به قبر امام حسین علیه السلام، از جمله امور تأکید شده در زیارات، برای هر چه بهتر و کامل‌تر انجام گرفتن زیارت است.

سفر طولانی‌ای که زائر پشت سر نهاده و با آن، روزها و ساعت‌ها زندگی کرده، تجربه‌ای است بزرگ در آزادی و رهایی از مظاهر مادی دنیا و روزمره‌گی‌های رنج‌آور و کسل‌کننده. در طول این سفر، زائر به حالتی از آزادی روحی و معنوی می‌رسد که تمام افکار و اندیشه‌های معمول او، در نگاهش رنگ می‌بازد و چون خود را در فاصله‌ای بسیار اندک از ضریح سرور آزادگان حسین بن علی علیه السلام مشاهده می‌کند، آن آزادی روحی بیش از هر زمان، و روشن‌تر از

در یک طرف جاده، ده‌ها تن دایره‌وار ایستاده‌اند و در میان این جمع، یکی در حال خواندن «هوسات» است. «هوسه» به قصاید ویژه قبایل عربی جنوب عراق و فرات اوسط گفته می‌شود که ارزش‌هایی همچون قهرمانی و شجاعت و خصوصیات والای قبیله یا یکی از افراد آن را بیان می‌کند.

هوسه یک فعالیت فرهنگی است که ریشه در باورها و پیشینه عشایری و محلی شیعه دارد. شیعیان از این رسم در مراسم عاشورا و اربعین استفاده می‌کنند و آن را در تعامل و اثرگذاری متقابل با آنچه در واقع یک امر دینی و اعتقادی است، به سطحی بالاتر ارتقا می‌دهند.

همیشه نمایان می‌گردد. زائر پس از تحمل رنج‌ها و مرارت‌های فراوان، اینک در موقعیتی قرار گرفته که می‌تواند در بالاترین سطح، با نمادها و نشانه‌های مقدسی که بر در و دیوار مرقد مطهر خودنمایی می‌کند، احساس یکی شدن و اتحاد کند و مطمئن باشد که وجودش از همه پلیدی‌ها و ناپاکی‌ها زدوده شده است. نیز قادر است خود را در فضای نورانی و مقدس حرم وارد سازد و از پاداش‌های زیارت ضریح امام حسین علیه السلام به بهترین شکل برخوردار گردد.

آیین پیاده‌روی زیارت اربعین، سفری است به اعماق تجربه‌های بزرگ فردی و اجتماعی؛ سفری است برای رها شدن از بند منیت‌ها و خودیت‌ها و کشف دوباره خویشتن و محیط پیرامون، در همراهی با سیل خروشان و پیش برنده میلیون‌ها زائر دلداه و عاشق، و در یک کلام: سفری است برای درک دگرگونی‌های مثبت، سازنده و متعالی.

پی‌نوشت‌ها:

۱. دکتر فرج الخطاب، دین‌پژوه، ادیب و شاعر عراقی که در دانشگاه آریزونای آمریکا، در بخش ادب و فرهنگ، سمت استادیاری دارد. وی در زمینه ادیان، به خصوص آنچه به آداب و رسوم دین اسلام مربوط می‌شود، دارای پژوهش‌ها و تألیفات متعددی است. مقاله حاضر، فصلی از رساله دکترای ایشان با عنوان: «تطور طقوس العزاء عند شیعة العراق: طقوس عاشوراء و زیارة الاربعین» می‌باشد که قسمت‌هایی از آن گزینش و برای این شماره ترجمه شده است.
۲. ملا محسن فیض کاشانی، المحجة البيضاء فی تهذیب الاحیاء، ج ۸، ص ۲۹۵.
۳. ابن قولویه قمی، کامل الزیارات، ص ۱۲۳.
۴. همان، ص ۲۰۹ - ۲۱۸.